

Nút thắt nhân lực công nghệ cao trong các Khu Công nghiệp và lời giải từ mô hình 'Ba nhà'

13:51 30/07/2025

Tại Diễn đàn Sản xuất Thông minh Bền vững, bài toán về nguồn nhân lực chất lượng cao cho các dự án công nghệ thu hút sự quan tâm của đông đảo đại biểu tham dự. Đây không còn là vấn đề của riêng doanh nghiệp nào, mà là một thách thức mang tính hệ thống. Từ góc nhìn của các nhà quản lý khu công nghiệp và các cơ sở đào tạo, lời giải cho “nút thắt” này nằm ở một mô hình liên kết sâu rộng và thực chất hơn.

Mô hình "Lớp học mở" và hệ thống kết nối hai chiều linh hoạt

Ông Huỳnh Bảo Đức, Tổng Giám đốc Khu Công nghiệp (KCN) Hiệp Phước cho biết, bộ phận phụ trách nguồn nhân lực của KCN đã đóng vai trò như một trung tâm điều phối, nắm bắt nhu cầu của từng nhà máy về vị trí việc làm, loại hình lao động để chủ động kết nối với các trường đào tạo phù hợp.

Ông Châu Đình Thành-Phó Hiệu trưởng Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật TP. HCM chia sẻ tại Diễn đàn Sản xuất Thông minh Bền vững do Cổng Thông tin Khu Công nghiệp Việt Nam tổ chức.

Từ năm 2016, KCN Hiệp Phước đã chuyển mình từ việc chỉ cung ứng hạ tầng sang cung cấp "dịch vụ nhân lực" toàn diện cho doanh nghiệp. "Ngay từ khi quy hoạch KCN, chúng tôi đã xác định rõ định hướng ngành nghề thu hút đầu tư", ông Đức chia sẻ. Từ cơ sở đó, KCN đã chủ động ký kết các biên bản ghi nhớ (MOU) với nhiều trường đại học, cao đẳng, trung cấp nghề để triển khai các chương trình hợp tác đào tạo sát với thực tế sản xuất.

Theo ông Đức, hoạt động kết nối nhân lực tại KCN Hiệp Phước diễn ra theo hai hướng. Thứ nhất là kết nối có định hướng thông qua các MOU đã thiết lập, tạo nền tảng phối hợp đào tạo dài hạn. Thứ hai là kết nối linh hoạt theo nhu cầu phát sinh - khi doanh nghiệp có yêu cầu cụ thể, Ban quản lý sẽ kích hoạt hệ thống sẵn có để phản hồi nhanh chóng.

"Các yêu cầu tuyển dụng từ doanh nghiệp thực chất chỉ là phần cụ thể hóa từ chiến lược tổng thể đã được chuẩn bị từ trước, nhờ đó các kết nối luôn nhanh chóng và hiệu quả", ông Đức nhấn mạnh.

Điểm nổi bật của mô hình Hiệp Phước là khả năng tiếp nhận sinh viên thực tập, tham quan trong khi doanh nghiệp vẫn vận hành sản xuất bình thường. Các doanh nghiệp đều sắp xếp quy trình hợp lý, cho phép sinh viên quan sát, học hỏi mà không ảnh hưởng đến hiệu quả kinh doanh.

"Sinh viên không chỉ tiếp cận được môi trường sản xuất thực tế, công nghệ hiện đại như robot, dây chuyền tự động hóa mà còn nhìn thấy toàn bộ quy trình tạo ra sản phẩm", ông Đức mô tả. Nhiều sinh viên sau khi tham quan, thực tập đã chia sẻ mong muốn được làm việc tại đây sau khi ra trường.

Với tổng quy hoạch lên đến 1.600 ha, KCN Hiệp Phước là khu công nghiệp có quy mô lớn nhất tại TP. HCM. Hiện tại, giai đoạn 1 đã lấp đầy 95%, giai đoạn 2 đạt khoảng 30%, giai đoạn 3 đang trong quá trình đền bù giải tỏa. "Trường đại học cũng có quyền lợi khi họ cần một nơi để sinh viên thực hành, để chương trình đào tạo gắn với thực tiễn sản xuất. KCN Hiệp Phước chính là một 'lớp học mở' có thật giữa đời sống kinh tế", ông Đức nhận định.

KCN Hiệp Phước đã ký kết hàng chục MOU với các trường Đại học để cùng nâng cao chất lượng nguồn nhân lực sản xuất theo nhu cầu của Doanh nghiệp.

Tuy nhiên, mô hình này cũng gặp không ít thách thức. Ông Đức thẳng thắn thừa nhận, kết nối có nhưng vẫn thiếu chiều sâu. "Trong nhiều năm qua, chúng tôi đã chủ động ký kết các thỏa thuận hợp tác với nhiều trường đại học, cao đẳng uy tín, tuy nhiên mức độ gắn kết thực tế còn hạn chế, nhiều trường chưa chủ động xây dựng kế hoạch chi tiết triển khai nội dung hợp tác".

Một thách thức lớn khác là vị trí địa lý. KCN Hiệp Phước nằm tại huyện Nhà Bè - khu vực ngoại thành TP. HCM, khiến một số lao động còn cân nhắc về khoảng cách, thời gian di chuyển và chi phí sinh hoạt. Việc triển khai các hoạt động phối hợp vẫn chủ yếu phụ thuộc vào nỗ lực từ phía HIPC, trong khi các trường đại học có nhiều lựa chọn doanh nghiệp khác để hợp tác.

"Sự thiếu nhất quán trong phối hợp khiến hiệu quả thấp. Dù một số chương trình đã được triển khai thành công, nhưng tổng thể kết quả hàng năm vẫn chưa đạt kỳ vọng do thiếu kế hoạch dài hạn, thống nhất giữa hai bên", ông Đức chia sẻ.

Để nâng cao hiệu quả, ông Đức cho biết KCN đang xây dựng cơ chế làm việc định kỳ với từng trường đã ký MOU để rà soát nội dung hợp tác. Đồng thời tăng cường chia sẻ dữ liệu về nhu cầu tuyển dụng kịp thời cho các trường về nhu cầu ngành nghề, vị trí công việc.

Đặc biệt, KCN đang đề xuất mô hình "đặt hàng đào tạo" - HIPC sẽ làm đầu mối đề xuất nhà trường tổ chức lớp đào tạo riêng theo yêu cầu của doanh nghiệp, qua đó gia tăng khả năng sinh viên quay lại làm việc sau thực tập.

Dù chưa có số liệu thống kê cụ thể về tỷ lệ sinh viên sau thực tập quay lại làm việc tại KCN, nhưng theo ông Đức, thực tế đã có nhiều trường hợp sinh viên gắn bó lâu dài với doanh nghiệp nơi họ từng học hỏi, cho thấy hiệu quả rõ ràng của mô hình này.

Góc nhìn từ cơ sở đào tạo: nghiên cứu cần đi vào cuộc sống

Với vai trò là Chủ tịch điều hành Diễn đàn Sản xuất Thông minh Bền vững 2025, ông Châu Đình Thành (Phó Hiệu trưởng Trường ĐH Sư phạm Kỹ thuật TP. HCM) đã mang đến một góc nhìn chiến lược từ phía các cơ sở đào tạo.

Về chiến lược, ông Thành khẳng định nhiệm vụ hàng đầu của các trường đại học không chỉ là nơi đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đáp ứng nhu cầu ngày càng khắt khe của doanh nghiệp, mà còn là trung tâm nghiên cứu, chuyển giao công nghệ và là đối tác chiến lược giúp doanh nghiệp thực thi chuyển đổi một cách bài bản, có chiều sâu và mang tính bền vững.

Bà Nguyễn Thị Kim Khánh, Tổng Giám đốc Cổng Thông tin Khu công nghiệp Việt Nam VIZ chia sẻ tại Diễn đàn.

"Chúng tôi không giữ nguyên một khung chương trình đào tạo kéo dài trong nhiều năm. Việc liên tục cập nhật chương trình, nội dung đào tạo phù hợp với sự phát triển và nhu cầu của xã hội cùng với sự tham gia trực tiếp của doanh nghiệp vào quá trình đào tạo là yếu tố then chốt, giúp sinh viên tiếp cận thực tiễn sản xuất ngay từ khi còn ngồi trên ghế nhà trường" ông Thành chia sẻ.

Về hành động, nhà trường đã chủ động mời doanh nghiệp tham gia hội đồng xây dựng chương trình, đầu tư mạnh vào thiết bị thí nghiệm, thực hành, tiếp nhận tài trợ thiết bị, dây chuyền sản xuất thực tế từ doanh nghiệp để làm mô hình thí điểm. Theo ông Thành, sự gắn kết này giúp sinh viên ra trường không chỉ có kiến thức mà còn phù hợp ngay với nhu cầu tuyển dụng.

Tuy nhiên, từ phía nhà trường cũng có những trăn trở và thách thức riêng. Một trong số đó là làm sao để các đề tài nghiên cứu khoa học có thể đi vào đời sống sản xuất. "Trong trường đại học có rất nhiều giảng viên đang thực hiện các đề tài nghiên cứu, phát triển công nghệ mới. Nhưng để những nghiên cứu đó không bị 'bỏ ngăn tủ', chúng tôi rất mong các doanh nghiệp sẽ chủ động tiếp cận, đặt hàng những 'đầu bài' thực tế. Ngược lại, nhà trường cũng sẽ tích cực giới thiệu các sản phẩm nghiên cứu của mình," ông Thành kêu gọi.

Lời giải mang tên "Ba nhà"

Những chia sẻ thẳng thắn từ ông Huỳnh Bảo Đức và ông Châu Đình Thành tại Diễn đàn Sản xuất thông minh bền vững đã cho thấy một thực tế rõ ràng: Nỗ lực đơn lẻ của KCN hay nhà trường đều không thể giải quyết triệt để bài toán nhân lực. Những thách thức mà bên này đối mặt lại chính là điểm nghẽn của bên kia, và ngược lại.

Điều này khẳng định sự cần thiết phải hình thành và vận hành một cách thực chất mô hình liên kết "Ba nhà" gồm Nhà nước - Nhà Trường - Doanh nghiệp. Trong đó, nhà nước đóng vai trò kiến tạo chính sách và môi trường thuận lợi. Đó là các chính sách hỗ trợ về hạ tầng giao thông kết nối KCN, cơ chế khuyến khích tài chính cho các dự án hợp tác sâu giữa nhà trường và doanh nghiệp, và xây dựng một khung pháp lý công nhận các mô hình đào tạo thực tiễn.

Nhà trường cần phải thực sự xem doanh nghiệp là khách hàng và đối tác chiến lược. Cần nâng cao tính tự chủ, linh hoạt trong việc cập nhật chương trình, đẩy mạnh nghiên cứu ứng dụng và chủ động "chào hàng" các giải pháp công nghệ cho doanh nghiệp.

Cuối cùng, doanh nghiệp, ở đây là nhiều Khu công nghiệp, cũng cần thay đổi tư duy, nên nhìn nhận đào tạo là đầu tư chiến lược chứ không phải chi phí. Do đó, các doanh nghiệp cần chủ động hơn trong việc đặt hàng đào tạo, tham gia góp ý xây dựng chương trình, và tạo điều kiện tốt nhất cho sinh viên thực tập.

Ảnh minh họa, nguồn internet.

Với vai trò là đơn vị tổ chức Diễn đàn Sản xuất Thông minh Bền vững, bà Nguyễn Thị Kim Khánh, Tổng Giám đốc VIZ cũng nhận định, thực tế tại các khu công nghiệp cho thấy việc thiếu kết nối giữa "ba nhà" đang trở thành rào cản lớn nhất cản trở quá trình nâng cao hàm lượng công nghệ trong sản xuất.

"Qua quan sát thực tế tại các KCN, chúng tôi nhận thấy nhiều doanh nghiệp muốn ứng dụng công nghệ cao nhưng thiếu nguồn nhân lực đủ trình độ. Trong khi đó, các trường đại học có tiềm lực nghiên cứu mạnh nhưng lại không biết doanh nghiệp cần gì cụ thể", bà Khánh phân tích.

Theo bà Khánh, mô hình kết nối "ba nhà" không chỉ giải quyết bài toán nhân lực mà còn tạo ra hệ sinh thái đổi mới sáng tạo. "Khi nhà nước tạo chính sách thuận lợi, nhà trường cung cấp nghiên cứu ứng dụng và doanh nghiệp đặt hàng cụ thể, chúng ta sẽ có một vòng tuần hoàn tích cực. Điều này không chỉ giúp nâng cao hàm lượng công nghệ trong sản xuất mà còn tạo ra lợi thế cạnh tranh bền vững cho các KCN Việt Nam".

Bà Khánh cũng nhấn mạnh tính cấp thiết của việc này: "Trong bối cảnh cạnh tranh toàn cầu ngày càng gay gắt, các KCN không thể chỉ dựa vào lao động giá rẻ. Chúng ta phải chuyển đổi sang mô hình dựa trên tri thức và công nghệ cao. Và chìa khóa để thực hiện điều này chính là sự kết nối chặt chẽ, hiệu quả giữa ba nhà".

Đồng quan điểm, ông Châu Đình Thành nhận định: "Chỉ khi có sự kết nối và đồng hành hiệu quả giữa 'ba nhà', chúng ta mới thực sự đạt được sự chuyển đổi toàn diện, từ mô hình sản xuất truyền thống sang mô hình sản xuất thông minh, bền vững, có khả năng cạnh tranh quốc tế."

Bởi lẽ, việc giải quyết thành công nút thắt nhân lực không chỉ góp phần giúp các KCN lấp đầy diện tích đất trống, mà sẽ tạo ra một lực đẩy chiến lược, nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia, giúp Việt Nam tự tin đón nhận làn sóng đầu tư công nghệ cao và tiến sâu hơn vào chuỗi giá trị toàn cầu.

Theo chinhphu.vn